

CSOKONAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ
ORBÁN PETŐ.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, július végeig 1 frt ezüstben. **Videken** félévre 5 frt 45 kr; évnegyedre 2 frt 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizethetni helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadhatók, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr fizetetik. **Videken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hirlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

Ha azt kérdik

Ha azt kérdik, hány hét még a világ?
Azt felelem: hogy mával kevesebb;
Egymásután elfognak a napok,
De lelkemen mindinkább nő a seb . . .
S a mely begyógyíthatná — a balzsam
Az távol innen igen messze van . . .

Ne kérdezd lányka! hol van a virág
Mit kalapomra tűztél a minap?
Szívemhez tettem, mert nem illik a
Jelen időhöz bokréta kalap.
Virág boldog szerelmesnek áll jó
Az én lelkemnek türelem való . . .

Hej türelem, türelem! Te mi vagy?
Mi lennél más, mint damoclesi kard,
Melyet lehajtott fejeink fölött
A sors a kétségnek pókszála tart . . .
A tűrőké az ég! mondja hitünk.
És mi egy jobb jövődért türelem . . .

Hát hol a hirnek fényes csillaga?
Mely arcomra is kis sugárt lövelt?
Ekergeté a villám, s estiben
Darabra zuzta a szegény kebelt . . .
Mi szép a hir; szép ám de oly hideg,
Miatla megfagynak az emberek . . .

Mi a hir? Csillag, hullócsillag
Az enyészetnek sötét éjjelén,
Sokan kapaszkodnak sugarába,
Nem is esoda, hogy oly hamar lemén . . .
Ha én isten volnék azt mondanám:
Állócsillag légy a magyar hazán!

Vallér Sándor.

Három testvér.

Regénytörődék.

I.

Ezernyolcszázhuszonkettedik év foly.

Mint a szélüzte follegek foszlányain átátszűrődő nap-
sugár villanyszikrát vet a haldokló remény sápadt képére:

a természet álmoképeinek romjaiból a viruló kikelet te-
remtő hatalma elragadó bájban emelkedik föl, s életadó
tekintetében a tél jégkoronája olvadoz.

Az elhintett magvakon megmoccan életerő csirájá-
ban, a fák puhuló héjaiban, s az őszi vetések smaragdzöld
bársonya fényében a természet ifjuló szépsége tükröződik;
az erdők dalosainak énekében, a lágy szellő szelid suso-
gásában, a csemeték lombjai ölelkezésében a teremőberő
„élet“ szava viszhangzik.

Tavasza van.

Ti, kik nem ittatok a fájdalom keserű poharából,
nem birjátok felfogni az öröm menynevei edét; ti, kik nem
nyögtetek a szolgaság rabigája alatt, nem érzitek a sza-
badság éltető erejét; ti kik nem nélkülöztetek, nem érzi-
tek a jólét valódi becsét; ti, kik fényes salonok puha ván-
kosai közé rejtétek testetöket a vihar dermesztő szele
elől, nem érdekeltettek a tavaszi nap első sugara által.

De kinek szempilláin a szenvedés könnyüje jégge
fagy, epedve keresi az enyhület életszikráját; kinek fü-
leiben, imára hívó haragszó helyett, éveken át, bilincse
csörrenései zugtak, érezni fogja a nyugalom édes percé-
nek fontosságát, melyben lelke szabadon imádkozhatik a
mindenség urához; kinek legszentebb vágyai, a kikelet
első ünnepére vagynak, teljesülés reményében, felhagy-
va, — az, a tavaszi nap első sugarát megpillantva, buz-
gó imával lelkében, elérzékenyülve hajlik meg a termé-
szet életmptomának szent oltára előtt. —

. Tekintsünk be a tavaszi nap első sugara vilá-
gánál Budapest izletes épületeinek belsejébe. Valyon ott,
hol a mesterkelt kényelem tulzott élvei olygyakran el-
fojtják a természeti egyszerűség legnemesb örömeit, ott,
hol, nemritkán, a külszin és alakoskodás zománca ra-
gyogó fényvel vonja be a lélek rozsdáit, ott, hol az ön-
zés mérgezett acélán számtalanszor megtörnek az erény
finom rugói, ott, hol a végletekre ragadt lélek sokszor
kéjérszete hullámaiban fuladoz, ott, hol a salonok fényárja
nemegyszer elhomályosítja a józan cselekvés vezércsilla-
gát, — valyon találkozik-e ott egyszerű örömmel elé-
gedett kebel, van-e ott öröm, mely, elvontan a világi

csáboktól, méla odaolvadással csügg a természet mesterkéltlen bájjain?!

De volna-e halandó, birjon bár Argus szemeivel, ki a fővárosi pezsgő élet mozgó átomjait, egyszerre, beláthatná, ki egyszerre felbirná fogni, mikép szorítja itt át a duló szenvedély, polypkarjaival, a tévutra ragadt ifju szívet, míg amott a dicsszomjas férfiú életölő munkában emésztí föl szellemi erejét; mikép és itt sirt az álbarát jóhiszemű barátá törekvéseinek, míg amott az árva philanthrop rongyfoszlányok közé rejti hajdani jeles tetteit, s jeles szenvedése vérző sebeit; mikép ver itt alapot magának a gyáva önzés, míg amott a fősvény kincskamaráján rosszszellem torzképe haldoklik! — S az élet más ezer ilyenem viszonyai ki előtt tárulnának föl egyszerre?

Amott, egy csinosan egyszerű épület ablakszárnyai tárva vannak: tekintsünk be, mi történik ott?

A szoba butorai nem az utósó divat és fényezés kikeresett remekei ugyan, de a műértő, egyszerű csinosságukban a mester ügyességét, s kimutatott helyeik egymáshoz viszonyában a rendező választékos izlését találja föl.

A nyitott ablakon belopódzott napsugár heve egy, az ablaknál ölelkező, szerelmi pár tűzcsókjában olvad el, s az elmélyedtek lassu sohajaira szívdobbanásaik nesze teremti a viszhangot.

Voltatok-e tauui a jelenetnek, midőn a melázó hold ezüsthénya, és a tiszta ég azurján szüzfényben égő esthajnalcsillag, — melyeknek pályájuk, a természet örök törvénye szerint, egymás körutához van szabva, — egymásra visszaviszviszaragyogtak; láttatok-e, midőn a viruló rózsza és a gyöngye liliom egymásra hajlott kelyheikből szívták ereikbe a harmatnedv tápnektárát? Ha igen, úgy láttatok hasonlót e festői képhez, mely az előnkbe tárult szoba izletesen rendezett butoraiba életet látszik önteni. Festői képnek mondom, melyen a természet kristályszínezete dicsőítette meg utánozhatlan kellemeit.

Ki merné hűn festeni akarni a boldog szerelmesek néma andalgását, melyben a külvilág tárgyainak alig van része, s melyben az egymásra forrott keblek elfogult érzése, a mély elmerülés előidézte percnyi tetszhalálból fel-támadt menynevei boldogság üdvének látszik lenni?...

Ne zavarjuk őket szeplőtlen örömeikben. Ki tudja, mikor kondul meg a bánat rémes harangja felettük?!

..... Egy sohaj!

Két kebelből egyszerre egy sohaj!

„Ah! édes Gusztim — megszólal a boldog merengés néhány másodperce után a hölgy, s felnitott szemei fényén a napsugár csilláma megtörik — miért nem zuzza szét e szívet az érzés, hogy romjai látásán a szóhajtó világ hazug beszéde megszégyenüljön. Ah Gusztim, ezen érzés, melynek hurain lelkeink öszhangzata melázik, csak tettetés, ezen karok nem a kedves Gusztim, hanem a „báró“ ölelésére hajolnak önként, hiszen én benned nem szívem kincsét, hanem a cím és kincs emberét, én, egyszerű polgárleány, benned csak a „báró“ szeretem! — De

nem költöm fel újra kebledben a hálátlan világ iránti bosszud lángát. Elég nekem, ha te tudod, hogy szeretlek. — Szólj édesem, tudod-e, érzed-e azt, hogy én szeretlek?”

Szóltott elérzékenyülve a hölgy. S ölelő karjai lassudan foszlának le kedvese válláról; sugártermete fölegyenesedett; hófehér arcainak halvány rózsáján küzdő szenvedély hullámjátéka tükröződött; bádgyattan simítá félre nyílt homlokáról, hosszú csigákban lefolyó ében fűteit; sötét szempillái hosszu szálain egy eltévedt könyv remegett, mely az égő fekete szem sugaraiban lélepszívárványnya látszék képződni; pihegő melle, mint a gyöngyöket hőmpölygő tengerdagály s apály, gyors lélekzése uralma alatt, a nyugpont két elleniránya között inogott. S kérdő tekinteten a női méltóság bájjai ömlöttek el, melyeken az elfogulatlan szem előre olvashatá a kérdeztnek „igen“ feleletét is.

Midőn a leány utósó szava elhangzott, s kérdő tekintete az ifjút, ki eddig kedvese bájjain merengett, feleltre hívta fel, az ifju átölelte a remegő leányt, — s forró csók gyuladt el a lángzó ajkakon.

Mindamellett is, hogy szerelmeseink szemei a legtisztább és legmélyebb érzés tükrei valának, volt valami ellentét a két boldog arcán, melyet akárki könnyen észrevehetett. A leánynak csaknem tulzó szenvedélye ellenében érdekesen tűnt fel a közép természetű szőke ifju nyugott kedélyállapota, s úgy látszott, mintha a szánalom egy nem vegyült volna azon kéjérzethez, melyet neki kedvese szerelméről meggyőződése ajándékozott. Tekintete eláru-lá, mikép ő nem tartozott azon könnyelmű ifjak közé, kik gondolatlanul törnek rést szenvedélyeik rohamának, s később tulcsigázott erőködések vérhullámaiban lelnék vágyaiknak temetőt. Azonban, nyugott kedélyállapota mellett is kivehető vala arcain azon fájdalom, hogy, kedvese tagjain, a világ hazug szavai megcáfолása végett, a szenvedély lángköntösét kelle látnia.

Vége az ifju, egy másodpercnyi elfogódás után, szólt:

„Kedves Erném! Miért engeded magad elragadtatni szenvedélyed növekedő árja által; miért a lélekölő kétely hangnyomatékokban; miért e különös felindulás a világ csacsogásai miatt?! Tehát ismét új nyilatkozatot kívánsz tőlem, te, ki ezerszer érezted szerelmedről tiszta meggyőződésed örömeit szívedbe átömleni, te, kinek szíved szívemre van növe, mint a nap tűzgömbjére a világosság aranyszálai! Nem te vagy-e ragyogó címem fénye mögött kísértetként megmegjelenő szerencsétlenségem borús egén egyedüli vigaszangyalom; nem te vagy-e, ki a világ és családi viszonyaim által sebzett szívemből, bájjaid mindenható erejével, kiszeded a fájdalom fulánkát, s hegedező sebem gyöngye hártáját szerelmed balzsamillatával gyógyítod?!“

Érzem-e, hogy szeretsz engem?

Minő kérdés ez! Volna-e az élet megvetésére erősebb okom azon borzasztó tudatnál, mely igaz szerelmed

boldogító világát lenge fátyolképek tömkelegének bizonyitná be előttem; volna-e elevenebb satyrája az örökigazságnak azon valóságnál, mely szívembe átömlött érzésed melegét a hűtlenség gőzköreül tüntetné előmbé; volna-e tökélyesebb képe a világtökélyetlenségnek, azon látványnál, mely ömlengő szerelem félremagyarázhatlan nyilatkozatában szemfényvesztés bájjátékát ismertetné meg bűvölt szívemmel?! — Én érzem, hogy te engem szeretsz, én érzem, hogy mi egymásnak vagyunk teremtvé.” —

Ezen utóbbi szavak felrázták néma merengéséből a kedvese mellén csüggő leányt. Főlnézett az ifjura. Szemeik találkoztak. A leány tekintetében, a szenvedélyár lohadásával párhuzamban növekedő elégtelenség édes öröme sugárzott; — de midőn ismét föltekintett kedvese arcára, lehetlen volt azon észre nem vennie, mikép az a különben nyugodt kedélyű ifju elnyomott fájdalomnak tüköre, mely Erne jelen lélekhangulatával ellentétben állott. — Gusztáv kebléből egy sohaj merült fel, mely küzdő szíve tompa fájdalmát árulta el.

Erne nem állhatván tovább, megtörte a csendet:

„Szólj édesem, mi rejlik kebledben; úgy tetszik nekem, mintha valami nagy vész környezne bennünket, s te azt előttem el akarnád titkolni.... Vagy nem... ah én vagyok a vétke, ki, iménti kétkedéssel, kebled nyugalomát felzavarám. Engedj meg a gyöngé női szívnek, mely szerelmében leli minden boldogságát, s ha olykor egy véletlen eset által szeplőtlen keble méltatlanul érintetik, minden boldogságát, életét, reményét véli elvesztettnek.

Én nem kétlem többé, hogy meg vagy győződve igaz szerelmemről.... De mégis szólj, úgy-e szavaim idézték homlokodra leplezett nyugtalanságod föllegét?

„Legyen tehát — mond reszketeg hangon Gusztáv.”

„Én, részint saját szerencsétlen multamból, melynek töredékeit már hallád, s kiegészítő részét egykor meg fogod tudni tőlem, — részint az élet nagy oceánán szerzett koronkénti tapasztalataim után, megtanultam ismerni a szív sajátságos jellemét. Ismerem a határt, mely az igazán szerető szívnek, mondhatni, ábrándos, gondtalanboldog merengései, és az önérzületre ébredés, a szerelem célai fölötti gondolkodás között választófalat emel; én ismerem a szerelemnek észrevétlenül éltető édes perceit, melyekben, a kölcsönös vonzódáson kívül, semmi tekintetnek, semmi érdeknek helye nincs, melyekben a nemes szív, őszinte odaolvadással s páratlan önmegtagadással hordja a szerelem aranyláncait; de tudom azt is, hogy, időhaladtával, mint a viruló növény, elhullatja virágbokrétaát, hogy gyümölcsöt teremjen, — a szerelméről bizonyos kebelben egy rejtélyes, előbb alig észrevehető, s rejtélyeiből csak lassan foszladozó vágy keletkezik, mely a szerelemnek szint, jelentőséget ohajt szerezni, egy vágy, mely a szív érzéseit az ész ítélletével mérlegeli, mely a természeti örökigazságot társadalmi alakban kívánja látni,

egy vágy, mely életének tért igyekszik nyitni a világ előtt is.

De világosabban szólok.

Két éve már, mióta, szíveink szerint, egymáséi vagyunk; — ah! ki rajzolhatná le boldog szerelmünk számtalan élveit, a boldog órákat, melyekben, egymás keblén andalogva, csak szíveink hangos dobogása emlékeztetett, hogy a föld gyermekei vagyunk; ki készíthetne édes érzélgésünk néma beszédeinek megfelelő hangjegyeket; ki adhatná vissza a természetnek félistenülésünk édeni kéjeit?... De ki festhetné le, nézd édes Erném, a ránk mosolygó tavaszi napsugár életadó fényét és melegét?! Egy tündérkertnek mondhatnám ezen egymás körében leélt két évünk gyönyörszövegét, — tündérkertnek, melynek keretesei mi ketten valánk, melyben, a bájerő varázsvesszejével, mi támogattuk a gyöngé virágokat, — s az előnkbe tárult virágkelyhek ambraillatát felfogó retorták kizárólag a mi szíveink valának.

És, e rövidnek tetszett két év alatt, sohasem láttalak téged a szenvedély uralmának anynyira meghajolni, mint épen ma; mert, engedj meg édes Erném, úgy tetszik nekem, hogy az imént említettem önérzületre ébredés perce, rád, huszinte tudtodon kívül is, mostanában kezdi hatását gyakorolni, s volt mai viseletedben egy neme a szórakozásnak, mely engem azon hitre juttatott, hogy szerelmednek a világ előtt is tért akarsz szerezni. S te csak ma látszol először azon cél vizsgálatához kezdeni, melynek eléréseért én két év óta süketlenül küzdök.

Mióta lágy ajkaid, igen szavát hallám: volt-e egy lépésem, mely nemezen célra lett volna irányozva, volt-e gondolatom, mely el tudott volna válni azon rögeszmétől, hogy nélküled boldog nem lehetek; volt-e tettem, melynek legfelsőbb rugója más lett volna, mint az, hogy te, édesem, nőm lehess?!

Sokszor végletek síkjaira nyargaltak ábrándos gondolataim; cimemről, vagyonomról, atyámról lemondás, majd, kedélyem higgadtakor, szigorú atyám kéréseire reményadó eszközök kigondolása — járták át agyamat, csakhogy enyim légy. De törekvésem mindeddig... sisyphusi munka volt. Atyám rangkórja és zsarnoksága egyfelől, atyád hosszas betegsége és egybekelésünk iránti ellenszenve, másfelől, minden igyekezetemet mélyen lenyomták — a sors mérlegében. És én, nyugodt öntudattal bár, de mégis fájdalommal érzem, hogy célomhoz mivelsem állok közelebb, mint szerelmünk kezdetekor. De hiszem, hogy bár az örökigazság mérlege, az egymás ellen küzdő elemek harcában, egy darabig ingadozik is, — egykor meg kell találnia a támpontot, mely neki, a világrendszer tökélyessége vonalában, ki van mutatva. Én hiszem, hogy atyámnak megfoghatatlan szigora, sőt zsarnoksága irányomban, az atyai szív egykor felvillanó érzelme által veszteni fog azon fagyáló hidegéből, melylyel legszentebb ohajtatom minden virágát megdermeszti; vagy, ha nem: — érje bármi a hálátlan fiut — szakadni kell vég-

re azon kapocsnak, mely különben is már, atyám hallatlan önkénye és szívelyetlensége által megszaggatott lélekűrok gyöngye foszlányairól, Damokles kardjaként, leszakadással fenyegetőzik.

Azért, engedd meg Erném, hogy előttem imént felmutatott örömkoszorudat a „remény” eleven színével befonhassam. S ha felfödém mai, tán öntudatlan szórakozásod indokát, higgy bennem, mikép nemsokára eltalálandom az eszközt is, melynélfogva te tölem, mint férjedtől fogod hallani az őszinte nyilatkozatot: érzem, édes nőm, hogy te engem szeretsz.

Erne arcai lángba borultak. Egy eddig nem érzett kéjszokra villanyozta át egész valóját; nem talált szavakat érzésének, mely kedvese szavait általában igazaknak erősítette keblében. Lelke, mint a magnesítésre megfordult vasatomok, új alakot öltött magára, s a boldog házasság előérzetén merengtek gondolatai.

A félreértés, a szemrehányásokozta lélekkarcolatok nyomai ismét kisimultak szemeik előtt, s ismét a szerelem tündérművének virágkelyheiből szívták keblökbe az élvek mézharmatát.

Olyanok voltak ők, mint a delejtő, mely bár valami ütődés által kilöketik is irányvonalából, — az ütődés szüntével ismét észak felé fordítja iránypontját.

.... A nap aranytányérra mármár a láthatár alá kezdett merülni, midőn Gusztáv, Erne beteg atyjánál is, ki őt mindig örömmel látta ugyan, de a szerelmi pár egybekeléséről hallani sem akart, — töltvén egy fél órát, kedvese köréből, a fővároshoz közel eső falusi lakába távozott. —

II.

Szabolcsmegye P... helységében egyetlen urilak ottlik az utazó szemébe. Ennek egyik szobájába vezetem olvasóimat.

A fényűzésig csinos szoba díszével kitűnő ellentétben vannak a jelenlevők arcain borongó fájdalom néma jelei. —

Egy ötven év körüli férfiú haldoklik. Körötte, egy középkori hölgy, mely fájdalom barázdáival arcain, szelid vigasszavakat szór szenvedő férje élet és halál közt ingadozó lelkének töredező atomjai közé; egy husz év körüli ifju, s egy csinos pongyolába öltözött leány, — a mint arcaikról látszik, a fentírttak gyermekei, szent elragadtatással csüggenek fájdalomtól elragadott szüleik tekintetén; az ágy mellett egy ifju orvos ül, s nyugodtan nézi, a roskadozó élet szakadozó erőfoszlányain leereszteni a megsemmisülés ijesztő szellemét.

A haldokló reszkető hangon, mintha éjhomályában zugó hálálharang nyelvéen szólana, ezeket rebegé:

„Kedvesim! látjátok, két orvos van mellettem, egyik kedves nőm, ki viharteljes életem egyedüli vigasztalója volt, — másik orvos ur; és még sincs hatalom, mely életemet tovább fentarthassa.

Közel a perc, melyben lelkem kibontakozandik a testiség bilincseiből.

Édes nőm! hő öleléseidet nem sokára a halál jégkarjai váltandják fel poruló testemen. Vigaszod leend hátralevő életedben azon öntudat, hogy az én boldogságom forrása szived volt.

Gyermekeim! Ti azon szeretetet, melyet osztályrészült adatok nekem szívetekből, adjátok vissza jó anyátoknak. —

Ha majd hamvaim porsátorától, a temetőből visszatérendetek: keressetek föl könyvtáramban egy iratomat, melynek címe: „naplótörések életemből.” Ismerjétek meg belőle az életet, nehogy, hason esetekben, saját példátokon kelljen későn tanulnotok. Ott találjátok a fájdalom könyveit az örömgöngykosarával összszeforva... Legyetek emberek az emberek iránt. Isten veletek!

Alig valának érthetők ez utóbbi szavak, s a férfiú megszűnt élni; — és a jelenlevők hangos zokogása kísértetiesen vegyült a gondolkodás sötét képei közé.

.... Harmadnap mulva a gyászoló család fölé a kérdéses iratot. A tünde képzelet előtt úgy jelent az meg, mintha Sybilla elhamvadt könyvének mása lett volna.

III.

A rejtélyes irat szövege itt következik:

„N a p l ó t ö r e d é k é l e t e m b ő l.”

1818. majus 19.

Ma születésem napja van.

Húsz éves vagyok.

Húsz év foszlott le életfonalam gombalyagáról. S mit mutathatok fel a világnak, hazámnak eddigi életemből? Miért éltem eddig, hanemha azért, hogy ezután kezdjem az életet használni? Mert eddig még csak képzeletvilág, csak álom volt nekem az élet. Az ifjúságnak lenge tündérképei oszlani kezdenek előlem, s leplezellen torz alakában jelenik meg előttem .. a rideg élet. — Hát hol vannak azon percek, melyek kizárólag a lélek örömeinek vannak teremtvé, hol vannak a kincs- és gazdagságkészítette nyugalom párnái, hol a lélek kibontakozva a testiség bilincseiből, a megelégedés boldog óráinak szentelheti kellemvirágait; vagy csak én, csak én vagyok-e a szerencsétlen, ki keblem vágyainak a természetben alakot nem találok, ki eszmémnek megfelelő tárgyat nem lelek; tán az én lelkem egy száműzött angyal, ki arra van büntetve, hogy vágyainak szomjától égjen ki, hogy egyedüliségre kárhoztatva, idegenkedés és fagyáló csalálmok párájában fuladjon meg?! — Ah, én egy ijesztő rom vagyok a viruló mezőben..! Én csodalény vagyok, kitől minden teremtség ijedve fordul el; tán azért vagyok a földre küldve, hogy másokat zavarjak, magam nyugtot seholse találjak?!... De nem! Ah, ismét az érzélgős honában tévedez lelkem, ismét az ábránd sireni hangja után indulok, mely anynyiszor csalta már lelkemet a kétségbeesés és életuntság ásitó örvénye széleihez!

Hát nincs-e atyám? Ah, hiszen atyámnak kell neveznem szívem és életem zsarnokát!.. Nincsenek-e barátaim? Távozzatok tőlem mammothgyomru önzés gyáva szörnyei! Egyet barátomnak hívék még kevéssel ezelőtt, Most? — keblem boldogsága rablójának nevezem őt!

És te Julia!

Két évi szerelmem kintengerében fürdött hazug szivárványkép! Hon és emberiség ügye iránt fogékony keblelem legnemesb vágyainak tömlöctartónéja! Te miattad és a te álszerelmed hideg csillámai hasonlatára termettek, két hosszú éven át, lelkemnek jégvirágai, melyek a meleg vonzalom aranyláncával hozzám kapcsolódni vágyó keblemet megdermesztették! Te valál mindenem. Előttem a világ, rajtad kívül semmi volt! És most? Keblem egy üres lap, melyen a magasra szárnyaló lélek magának táperőt nem talál. Egy kirablott kincsbánya, melynek romjain kiholt fény ijesztő árnyai legelnek! Az én életem egy félig elvirult rózsza, melynek mézét az önző méhecske elrabolta, hogy belőle tápszert készítsen magának, s edelgve tekinthessen ki kasából a kirablott rózsza kisdud romjaira!

Húsz éves vagyok!

Huszsor mosolygott rám hazám egéről a tavaszi nap meleg sugara; és én egyetlen tettel sem jutalmaztam édes hazámat jótékony sziveért! Oh én hálátlan magzata a földnek, mely minden évben elvégzi a termés nagyszerű munkáját, és én nem átallok a szorgalom gyümölcseit, hanyaglétemre, izlelni!!

Nem számítom az öntudatlan és öngondolatlan életkor eltűnt napjait, — ezekre a fejlődés természetszerű ösztönének szüksége vala! De az öntudatra ébredt lélek semlegesen, gyáván vagy hanyagul elvesztett órái, az ifjuban fölkellet édes honszerelem tettekké nem érlelt igénytelen vágyainak sápadt képei erősen követelik tőlem, szüntelen sugdossák fülembé: a d j s z á m o t!

Avvagy lehet-e e szegény honnak egy nagy Sándora, ki, dicsszomjától égve, elmondhatná: „atyám mindent megtettek e honnak, nekem nincs mit tennem!”

Hiszzen, míg itt az erény rongytakaróba kénytelen magát burkolni, — amott a bűn daemona győzelmi szeke-rén diszeleg; míg itt a szalmakunyhó együgyű lakosa, hangyaszorgalma mellett is, alig izlelheti az élet örömeit, — amott a bűnös henyeség kényelem puha vánkosain nyújtózik; míg itt a tudós, elmeremekeinek lapjaiból alig tud magának és szivrokonainak takarót készíteni az önzés, közönyösség és szukkeblűség hervasztó szele ellenében, — amott a művész szellemszárnyai nem birnak fölemelkedni a részvétlenség ólomsulya alól; míg itt az iparos goromba művei verseny éles acéla alatt nem simulhatnak, amott a földmives érett kalászaiban erős vérverejték nehéz csöppeit közt süker alig látható!

Míg e gyászkepek komoritják e hon életét: nagy Sándor szavai időnkivüliek!

És én, húsz éves létemre, egy könyüt sem töröltem még le a zokogó szeméről; egy lepelt sem készítettem a

fagyaló vihar kijelölt zsákmánya enyhítésére; egyetlen haldokló áldásában sem részesültem; egyetlen hála jutalmazó örömet sem éreztem; én félig sem őrítettem hazámért soha a keserűség poharát, — pedig a szeretet megadja a lélek türelmét; én egyetlen virágot se tűztem sem a honszerelem, sem a világdicsőség koszorujába!

Gondolatlan gyermekkor elnyargalt képei! Rajtatok nincs nyoma a véteknél. De az öntudatra ébredt lélek bűneit te készíted, keblemen melengtetett kigyó, Julia!

„Hiszem, hogy a világ sarkaiból kihull;
Hiszem, hogy a nap s hold tenger vizébe fül;
Hiszem, hogy egykoron tűzzápor eshetik,
Melynek lángcsöppei a földet égetik;
Hiszem, jéggé fagyand a nagy csillagsereg,
S elől mindent, miben csak élet szendereg;
Mindent hiszek, mindent, mi csak képzelhető, —
Csak azt nem, hogy egykor még hűtlen lenne ő!”

— Terólad oh leány, im így gondolkozám!
... Tűnt az idő: s kínos sorsom megátkozám.
Mert ah! hűségemért mi jött, mi jött reám!
... Megtört erős hitem. Julia hűtlen.
Áll a világ, de ah! mit ér, mit ér nekem!?
— Boszu véristene! hozzád esedezem!

Oláh Károly.

(Folytat. követk.)

Alföldi kép.

Nyári est van. A nap elfáradt sugára
Reszkető fényt hint a szürke láthatárra.
Egy öreg nő sánta lábát huzzavonja,
Görbéd hátgerincét egy kákó fa nyomja.
Aszszonya nyomába kísérő kutyája.
Körmével a hűség példaképét vágja.
Az öreg sietne, váltig igyekeznék;
Nem lehet: hajh! nála nem derék a derék!
Megpihen, megint megy és ismét kifárad.
Mellé gömbölyödik a hűség állat.
Mintha meg se látta a sétáló népség
Vigan lejt körülte: elhagyott öregség!
... S egyetlen jószága — no még csak ez kellett! —
Mellőle kutyája is futásnak eredt.
A hulló harmatgyöngy s az öreg könnyűje
Együvé ütödvé érnek a zöld fűre.
Embernyom se hallik már, csupán keserve
Beszélget vele s a bagoly ronda nyelve.
... Távolból sivitó gyermekek zisbaja
Hömpölyög feléje; ő szorongva hallja.
Ebcsaholás vegyül a közelgő zajba:
Tán a gyermekeket dühöngő eb marja!
Mindig közeledik a sivitók zaja...
S hű ebe imé már... a nő lábát nyalja.
Felvidul az öreg, hogy hű ebe ott van...
S ime négy kis gyermek csak melléje toppan.
„Édes jó nagyanyám, ugyan hová lett kend?”
„Gondoltam: anyáinkhoz a másvilágra ment!”
„Én meg azt gondoltam, nem bírja az epret!”
„Én meg azt, hogy gonosz ember bántja kendet!”
Igy csacsog az öreg négy kis unokája
S a nagyobb közülök a hátfát számálja:
„Te viszed ez’ ötöt, ... te meg ezt az ötöt!”
Mindegyik hátára ugyanannyit kötött.
Maga hat darabot vitt. S az öreg néne

Egy kendő-csomaggal már könnyebben méne.
 A szagláló ebnek vezetése nyomán
 Enyhe otthont leltek egy alacsony tanyán.
 Kibontván az öreg a kendőcsomagot:
 Mindegyik gyermeknek epret osztogatott.
 S, hogy megjutalmazza a hűséges ebet,
 Eleibe száraz kenyérhéjat vetett.
 A négy gyermek aztán lefeküdt sorjába
 Békével a földre, az öreg meg ágyba.
 A kutya hűn őrtáll, senkit be nem bocsát:
 Békével pihenhet a szegény kis család.
 És a szelíd álom tünde legyezője
 A bűt és keservet megszűnti tőle.
 Rajta leng a költő képzeletvilága:
 Itt az egyszerűség földi menyországa!

Debreceni.

Tapasztalatok és körmönfont mondások.

(Vége.)

A kényelmes pamlagok és izletes ételek által elfinomul a test, de a lélek nem, elgyengül a test, a lélek is, nem mindenkor de gyakran; mert a lélek a köröm közt erősödik és finomul meg; néha pedig a pamlagok embere is köröm közé kerül!

Én már láttam körmönfont embert!

Láttam tüzről pattant embert is!

Midőn a sors a legutólsó kísérleten viszi keresztül a földnek fiát: a tűzbe veti azt, mint a pénzverők az aranyat Körmöcön, hogy minden salaktól megtisztulna! —

Ez aztán a tizenharmadik iskola! —

De ezt kevés ember állja ki; mert ehhez nagy lélek-erő kívántatik! A ki pedig kiállja s mint egy izzó szikra pattant ki a tűz lángja közül, megtisztulva mint egy angyal, hatalmason mint egy tündér: ezt nevezem én tüzről pattant embernek.

Az ily emberek megbecsülhetetlen kincsek a föld hátán!

Olyanok ők mint a sötét éjben meggyújtott szövétnekek, melyekre mentüljobban hull a záporosó: annál inkább világítanak, és mutatják az utat; mutatják hol van árok, merről van gát, hogy kikerülhesd a vízárr rohamát.

Az ő szavok olyan mint a menyindörgés, majd ismét mint a hárfazengés!

De ki hallgatja azokat? —

Igaz, hogy a kik alusznak azok legjobban hallgatnak!

Beh szépen is hallgat az alvó ember, istenem!

Légy, szűnyog, minden jóllakhatik rajta!

A tücskök danolnak, a hangyák dolgoznak, de ő csak hallgat! Valljon támad-e egy második József, egy álommagyarázó, ki megmagyarázná az alvónak, valljon a pohárnok sorsára jut-e, vagy a sütőmesterére? —

Oh addig hallgassatok, azaz figyelmezzetek tüzről pattant és körmönfont emberek szavaira míg ti is a sorsnak izzó kohában körömrre nem kerültök!

Mert ki az, kit a sors — ha csak egy kissé is — meg ne ráncigálna?

Egyiknek szeme e miatt behull, a másiknak még jobban felnyílik. —

Az egyik azt mondja a kérlelhetlen sorsnak: „Ide vele! állok elébe!” míg a másik életunttá válik! —

Nagy dolog — igaz! — mikor az ember köröm közé kerül! —

De hát ebből a következők-e, hogy megtört légy mint a pozdorja, mely a szemeten szétszóratik? avagy érzéketlen légy, mint a levágott fa, virágot nem hozva, és nem gyümölcsözve? —

Nem így, kedves felem!

A nemes szív szerencséjének romjaiból hajt zöldülő sarjat: mint a föld, mely televényes.

Szerencse közt erény nem kél! s a mi a földnek a televény s trágya: épen az a nemes szívnek, reményeinek romja, s a csalódások és a szenvedések. —

Igaz, hogy a televényes föld terem, de nem magának; mert az övé csak azon tarló, melyet róla el nem vihetnek. —

No de ez is elég! mert legalább azok kik gyümölcsöket felhasználják, míg azoknak ize szájukban van, megemlegetnek, s biztathatod magadat azzal, hogy legalább nem valál haszontalan föld terhe, mint azok, kik gyümölcsöket megevék, és mégis soványok maradtak: mint a Farahó álmának hét tehenei, melyek, úgy tetszett, hogy jó falatokat nyeltesének el! — Azonban csak tetszett az; valósággal pedig nem történt meg!

Mert ez a világ úgy bávik a betűkkel: mint Bosco a tákolompérral, ki is midőn evett, úgy tetszett, hogy elnyelte a kolompérokat. — Azonban csak tetszett az; valósággal pedig a frakk zsebbe hánytá azokat.

Ezeket s több efféléken gyakran elmélkedém. — Televék hasonlatosságokat jók és rosszak, hasznosok, és haszontalanok között. —

És a hasonlatosságok engem elszomorítanak!

De megnyugvám azoknak természetes voltán; mert tapasztalám, hogy a lenge füst felfelé emelkedik; s hol semmivel sem jó érintkezésbe, ott ugyan nem hágy nyomot maga után; de egyébütt igen, — szennyet és kormot. Midőn pedig utjának tetőpontját eléré: felleggé alakul, és képes a napnak jótékony sugárait elhomályosítani. — Sőt, nemcsak, hanem a mit a nap áldásos melegével érlelt, jégzáporral tönkre teszi, s még mosolygása is villám, és halált hozó.

Tapasztalám továbbá, hogy a világ tengerén a haszontalan szemetek és gazok felül uszálnak; míg a drága gyöngyök lent vannak a tenger fenekén. — Uszál ugyan a világtenger felszínén gyöngyökkel gazdag hajó is néhanéha; de ez is elrejtí gyöngyeit a kalózok szeméi elől. —

Sokszor megleli a tyuk a gyöngyöt, de felrugja; mert egy árpaszemet többre becsül. —

És ez mind igen természetszerű! —

Természetfelettit ugyan ki kívánhatna? —

Nemcsak az írásból, de saját tapasztalásaimból tudom, hogy nem a bölcsek a kenyér, nem az okosok a gazdagság, és nem a szépek a kedvesség: hanem — bölcs Salamonkint — időszerint és történetből lesznek mindezek.

Egyik dolog következtetése a másiknak, és az eredmény is szül okokat. — „A szegénynek bölcsesége utálatos, és az ő beszédét nem hallgatják meg!”

Jaj tenéked te szegény, te szűkölködő, ki született rongyokban! sirnod kell, midőn nevetned kellene, és nevetned, midőn sirnod kellene! —

Az éjszaki szél üvölt, és ezt üvölti reszkess!

S te reszketsz; mert gunyodat hiában voncolod; az be nem ér! —

A canicula rád ontja hevét, kinszerítvén, hogy izzadj, s te izzadsz; mert kerülnöd kell az árnyékos fa tövét; a kenyér nem ott nő! —

Egyébiránt gyermekség az egész!! —

Tapasztaltam ugyanis, hogy az embert nem a gazdagság, nem a vagyon fokozati mértéke, hanem lelkülete teszi szerencsésé, vagy szerencsétlenné.

Boldog vagy te, ki szűkölködöl, mert tenéked küzdened kell az élet viharával, és pedig e küzdelemben áll a valódi élet, mely téged megedz és erőssé tesz.

Az élet vihara megtanulja, hogy becsüljön téged, mint Jákóbot a velebirkózó isteniférfit Peniélben megtanulta becsülni, midőn őt izraélnek (diadalmas) nevezé. —

Te mondhatod el a tusakodó patriarchával: „Szinről színre látám az istent, és nem halék meg!” —

Van-e okod megunni a világot? hiszen örökös foglalatosságaidnak közepette eszedbe sem juthat az. —

A természet bájainak elfogadására te is épen anynyi érzőeszközökkel bírsz: mint az aranydus! —

Valljon, az arany szaporíthatja-e főnemlített érzedek számat csak egygyel is? —

Bizony nem! —

Az izlés, tapintás, szaglás, hallás és látás neked is épen úgy tulajdonod, mint a gazdagnak.

Mindazok a természet keblén, nyílt színpadán, tenyésző és pompázó gyönyörök, melyek csak az érzedek által felfoghatók, tenéked épen úgy kínálóznak, mint a gazdagnak. —

A mit csak a legmagasabb művészet előállíthat mind az a természet utánzása; mert természet fölötti nem lehet. — A mi pedig eltér a természettől az rossz, félrevezető; annak használata öngyilkolat. —

A természet bájaiért pedig nem kell arany! Beh boldogtalan vagy te, ki aranydusnak született, neked már nincs miért küzdened! —

Vágyaid vannak? —

Az arany kielégíti!

Még pedig úgy kielégíti, hogy utóbb vágyaid sem lesznek; s öngyilkossá leszel, azaz, elveid által bántva,

kimerülve, nevezhetlen, ismeretlen kéjt ohajlva, természet felettiek után sovárogsz. Unsz élni — élve meghalsz!

Már te meguntad azt, mire a szűkölködő édes remények közt törekszik. Már te megcsömörlöttél azoktól, miknek tán századrésze, az azokért küzdő embert üdvökkel tölti, s verejtékeinek gyümölcseit édes megleléssel élvezi. —

A te tested már elveszté kélérzékenységét, és leled megful a kéjek túladott özönében, mint üvegharang alá vegytanilag vezetett élenyben a légy.

Oda jutál, hol az van, kinek pénze nincs; mert pénzeden nem vásárolhatsz lehetetlent, a lehetőségekkel pedig már untig vagy eltelve, és így aranyaid fel nem üdítethetnek. —

Sőt sokkal alább estél mint a szűkölködő; mert a te erőd nincs megedzve! mire is edzeted volna meg?! Egy kis léghuzam, s elájulsz! —

Csak gyáva vádakra fakadsz az isten ellen, ki nem birt teremteni vágyaidnak megfelelő örömeket. —

Hited világa elalszik, és az aranyfénytől semmit sem látsz. Jákóbi lajtorjád eltört, s a poklokra hullasz alá, míg az erőded szűkölködő, naponkint egyegy lépcsőt farag menynevei lajtorjáján, melynek két támfája az egek tornácába kapaszkodik, — melyet jól lát; mert a hit világa megvilágosítja előtte a menyiny utát.

Oh boldog vagy te, ki született rongyokban, és erődet megedzted! —

„Oszd ki a te javaidat a szegények közt!” mondá az istenember.

„Könnyebb a tevének egy tü fokán átbüni: mint a gazdagnak idvezülni!” mondá az istenember! —

Jól mondá!

Értetni kell!

Egyébiránt naponkint lehet tapasztalni! —

„Az ur és szegény találkozik, s mindkettő az isten akaratjából van!” — ők testvérek, rendeltetésök egységgel en! — Isten akarja így, de — az ördög nem szánt vét mégis élél.... Testvériségünk aranyláncá menyinyire szét van szakgatva! —

A féregparánytól az oroszlanig minden állat hű maradt eredeti természetéhez világteremtéstől mai napig. Mi pedig emberek, kik kezdetben minden földi állatokon felül állánk..... Mi pedig.....?! De hagyjuk ezt! Isten velünk... s adjon mindnyájunknak megjobbulást!

Szabó Lajos.

Debreceni napló.

A pillangók világa felderült, s családjaik nagyon megszorodtak városunk főbb terein.

És igen különös, hogy ezek a debreceni pillék sajátos természetűek, ezek sokkal szemtelenebbek mint más tájak lepkei.

Én nem hiszem, hogy a játszi ifjanc százban is talál-

na egy tühegynyi mézet, hanem mérget anynyival nagyobb mennyiségben; mert azt mondják és jól mondják, de igazán is mondják: hogy ezek valóságos méregkészítő szörnyek... ezek valósággal ördögpillangók.

De ezek a debreceni pillék különben egy kis értelemmel is bírnak.

Hogy valamikép sérelmet ne szenvedjenek, tehát csupa bátor ságosságot szempontjából leginkább a városháztér körül sereglenek össze, mert tán itt több zsákmányra akadhatnak, mint másutt.

De hiszen szükséges is, hogy az este már elülő piacilegyek helyett ördögpillangók lépjenek a küzdhomokra.

De ne tovább e nedélyes modorban. Uraim! komoly a tárgy. Mindenkit érdekel. A gyermeket úgy, mint a szület. A szívet úgy, mint a hideg ésszt. A hazát úgy, mint az emberiséget. Az egyéni becsületet úgy, mint a közérköcsöt. A jelent, mint a jövőt. Mert isten meglátogatja az atyák álnokságát a fiakban harmad és negyed iziglen. Egy csepp tinta egész kádvizet bemocskol. Egy cseppolaj vékony szála egész kádviz felületét bevonják zsirleplekkel.

A könnyelmű ifjuság arany évei a roszpélda láttára a vasidők korába hirtelen alásüllyedhetnek. A virágnak egy szél kell: és csak romjait találjuk!....

Igen! e veszedelmes pilléket ki kell füstölteni a város határából. Ehhez csak meggyőződés és akarat kell. Mert hatalom van az illetők kezében!

Szinkörünkben vasárnap „Zrinyi hős halála” elég népes közönség előtt adatott. Békesi (Zrinyi) játéka hű tükre volt a nagy Zrinyi jellemének. Diesérettel s örömmel ismerjük el: mikép Békesi remekjátéka csak növelheti a közönségnek Thalia iránti részvétét. Csak kintartás és folytonos tökéletesülés legyenek főelvei! Csöngei jól adta Ujlaki szerepét. Csizsér (Soliman), ha „allah” helyett „isten” nem emleget: jól fogott vala játszani.

②

Vidéki élet.

H. M. V á s á r h e l y, j u l. 19. Szerkesztő Barátom! Társaséletünknek korábbi időkben letarolt mezejéről érdekes ujságokat böngészni, sisiphusiáládatlan munka lenne, — azonban egykis fanyarizú vakkorral szolgálni — azok számára, kik a hosszú képeket szeretik — nem tartom feleslegesnek.

Szegény városunk, térképi fekvésénél fogva, a haladás égővén kivülesvén, hasonlít a malomkerékhez, mely mindig mozog, és mégis egy helyben áll; az istenadtának se feje, se lába, proteusi alakja a hivatalos éghajlat szerint változó; most több, majd kevesebb 16 markosnál, csecsemőként ringattatik jóhiszemben, de dajkái elcsapni valók; különben megvagyunk mint hal a vízben — mi-

dön t. i. ez mármár kiapadt. Gabonánk elég; szegény munkások karjai izzadnak a sok levágni való alatt, a bor is szép kilátást ígér, s elődívóztetére már is sok az elántorodott ember.

Fényüzési cikkek tekintetéből, közeledünk a nagyvárosi divatélethez, zsebmetszők ugyan nincsenek nálunk; hivatalvadászok, az adósságcsinálás- és kötelezvényosztakgatás ezerféle mesterségét gyakorló naplopók azonban nevezetes állatgyűjteményt képeznek, jó volna az előljáróknak az ilyen szunyogok ellen egykis jéféle mogyorófafüsttel szolgálni.

Egyetlen casinónkat bezárták, vasra ugyan még nem verték, úgy járt szegény, mint a táblabírói világban igen sok ember, gyanura bezárták, s itéletelőtti tíz évi szenvedései után próbák hiányában fölmentették.

A hirlapok nálunk kevés részvétellel találkoznak, a „Csokonailapok” is beköszöntöttek hozzánk három lábon, s hogy legalább is 12 lábra nem állította eddigelé a pártfogás, egyszerű oka, mert szépeink világdivatként ostromállapotba helyeztetvén, a tanulságos és mulattató olvasmány helyett, elsáncolt szivecskéikkel tanulják a kartácstüzelést.

Egy terjedelmes talentomu statistious városunkat, ipartüzésére nézve, orgazdák és tolvajokra osztályozá (???). Furcsa volna, ha ökelme, az említett osztályokon kívül, még a gyújtogatók közé is tartoznának.

És most, Szerk. Barátom! isten veled — s adjon jó egészséget, sok szerencsét, még több előfizetőt*). Ugy hiszem, mielőbb találkozandunk.

De csak úgy, ha lehet.

*) Köszönjük. Bizony, bizony mindegyik ránk férne! — Szerk.

HIRDETÉS.

J. A. Valero et Söhne

k. priv. Grosshändler et Inhaber einer
k. k. priv. Seidenzeug-Fabrik
in Pesth

machen hiermit die Anzeige dass sie ihr Manufactur und Fabriks Waaren-Lager von Neuen Markt Platz in die Palatin- vormals Wind-Gasse ins von Marczibánysche Eckhaus Nro 187 verlegt haben, allewo sie auch ein best sortirtes Lager in allen Gattungen Leder unterhalten.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.